PINK-A-BOO VÀ MỘT LẦN "NHANH NHẨU ĐOẢN"

V.N.

Trà mi PINK-A-BOO Camellia sasanqua 'MonDel'

Có những buổi sáng, một người bạn gửi cho ta một tấm ảnh hoa.

Thoạt tiên, ta chỉ thấy đó là chuyện nhỏ. Một bức ảnh chụp mấy bụi cây trong vườn, vài đóa hoa đang nở, vài chiếc lá xanh. Nhưng rồi, như một sợi chỉ nhỏ được kéo ra khỏi cuộn chỉ, câu chuyện cứ dài dần. Từ một đóa hoa có thể đi đến một người bạn. Từ một người bạn có thể trở về một thành phố cũ. Từ một thành phố cũ lại có thể tìm thấy tuổi thơ mình, nằm đâu đó giữa những giò phong lan ở Đà Lạt.

Câu chuyện của tôi về *Pink-A-Boo* bắt đầu như thế.

Người gửi ảnh là chị Hảo, một người bạn vong niên của tôi ở Seattle.

Tôi có khá nhiều bạn vong niên. Có lẽ tại tôi vốn mang cái tính "cụ non" từ bé. Người ta lớn tuổi thì thường tìm bạn trẻ để nghe cho đời mình trẻ lại; còn tôi, từ hồi còn nhỏ, hình như đã thích ngồi nghe chuyện của những người lớn tuổi hơn mình. Có lẽ vì vậy mà trong đời, tôi có cái may mắn được quen biết nhiều bậc đàn anh, đàn chị, rồi từ chỗ quen biết trở thành chỗ thân tình.

Ở Seattle, những người bạn vong niên của tôi có chị Trần Mộng Tú, anh Nguyễn Tường Thiết, anh Lê Hữu, và chị Hảo.

Chị Hảo lại là một trường hợp khá đặc biệt: chị là người duy nhất trong số những người bạn ấy mà tôi chưa từng có hân hạnh diện kiến.

Thời buổi này, nghe cũng hơi lạ.

Người ta có thể quen nhau qua email, đọc bài của nhau, trao đổi chuyện sách vở, thơ văn, cây cỏ, đôi khi biết khá nhiều chuyện về nhau, vậy mà chưa từng ngồi đối diện nhau một lần để uống một tách trà.

Thật ra, chúng tôi đã suýt gặp nhau.

Có lần chị Trần Mộng Tú, chị Trùng Dương và chị Bùi Bích Hà hẹn nhau đến nhà tôi dùng một bữa trưa, rồi nói chuyện sách vở, thơ văn. Một cuộc họp mặt như thế, đối với những người mê chữ nghĩa, thường không cần chương trình gì cả. Chỉ cần một cái bàn, vài món ăn, một bình trà, rồi ai đó nhắc đến một cuốn sách là đủ nói từ trưa sang chiều.

Chị Hảo lẽ ra cũng có mặt.

Nhưng đến giờ chót, tôi được tin chị phải đi thăm một người bạn ở Riverside, hay đâu đó vùng phụ cận, nên đành kiếu hẹn, để lại lời hứa: "Dịp khác nhé."

Dịp khác ấy, cho đến nay, vẫn chưa xảy ra.

Nhưng cũng chẳng sao. Bạn bè đâu phải cứ gặp mặt mới là bạn.

Có những người ngồi cạnh nhau mỗi ngày mà chẳng bao giờ nói được một câu thật lòng. Lại có những người ở cách nhau cả một bờ biển, thỉnh thoảng gửi cho nhau vài hàng email, thế mà vẫn thấy quen thuộc như người hàng xóm.

Tôi quen chị Hảo cũng rất tình cờ.

Chuyện bắt đầu bằng một *email chain* giữa những người bạn yêu văn chương, trong đó mọi người đang bàn tán—hay nói đúng hơn là đoán mò rồi *debate*—về một loài lan xuất hiện trong truyện ngắn "Lan Rừng" của Nhất Linh.

Nhất Linh lại là thân phụ của anh Nguyễn Tường Thiết.

Thế là từ một truyện ngắn, người ta bàn sang hoa lan. Từ hoa lan lại sinh ra đủ thứ ý kiến. Và tôi, vốn không phải chuyên gia thực vật học, lại thấy mình có chút vốn liếng để chen vào.

Không phải vì tôi học ngành thực vật. Mà vì hồi nhỏ tôi từng sống ở Đà Lạt. Ông dượng rể của tôi khi ấy có một vườn hoa lan khá nổi tiếng. Không phải hạng nhất Đà Lạt, tôi nghĩ vậy, nhưng hạng nhì hay hạng ba thì có lẽ cũng đáng kể. Đà Lạt ngày ấy là thành phố của thông, của sương, của những khu vườn, và của những người có thể dành cả đời để chăm sóc một thứ cây mà người không yêu hoa nhìn vào chỉ thấy… mấy cành lá lủng lẳng.

Ông dạy tôi cách phân biệt và chăm sóc những giò phong lan, những chậu địa lan. Những bài học ấy, trẻ con thường không nhớ như một bài học. Chúng chỉ nhớ bằng hình ảnh.

Tôi nhớ những giống lan có thân nhìn *đen sì như một nhúm trà khô.* Trông chúng khô quắt, tưởng như đã chết từ lâu. Nhưng đem tưới nước sôi đúng nhiệt độ vào, một thời gian ngắn sau chúng lại tỉnh dậy. Những mầm xanh bỗng trở mình rồi cả giò lan hồi sinh.

Một thứ cây có thể nằm im như đã chết mà vẫn còn giữ trong mình một mùa xuân chưa đến.

Có loại hoa tím biếc, đẹp mà quái dị, nhìn như mặt một con nhện quỷ. Có loại khác, những cánh hoa, vòi hoa, nhánh hoa chĩa ra, khiến một đứa trẻ nhìn mãi mà thấy như một con bò cạp cát đang phe phẩy trên bụi cây.

Có lẽ chính những năm tháng ấy khiến tôi không bao giờ nhìn hoa chỉ như… hoa.

Mỗi loài cây đều có một câu chuyện.

Và đôi khi, câu chuyện ấy dài hơn cả đời một người.

Hôm nay, chị Hảo lại gửi vào email chung mấy tấm ảnh chụp những bụi trà mi trong vườn nhà chị. Trong số ấy có một giống mang cái tên rất dễ thương: Pink-A-Boo.

Cái tên nghe như tiếng trẻ con chơi trò trốn tìm:

— Peek-a-boo! — Tôi đây!

— Pink-A-Boo! — Hồng đây!

Chị Hảo nói rằng chị chưa có dịp tìm hiểu sâu về giống trà mi này.

Điều ấy làm tôi hơi buồn cười. Bởi trong nhóm chúng tôi, nếu có người xứng đáng mang danh hiệu "nhà nghiên cứu hoa cao cấp nhất", tôi nghĩ chị Hảo là một ứng viên rất sáng giá.

Thế mà tôi, vốn chỉ có chút ký ức về những giò lan Đà Lạt và một ít kiến thức góp nhặt, lại nhanh nhẩu:

— Để tôi tra xem!

Rồi tôi dùng search engine. Và search engine trả lời rất tự tin. Tự tin đến mức… sai bét.

Nó bảo: *"Pink-A-Boo là tên thương mại của một dòng hoa cẩm tú cầu, Hydrangea macrophylla; một giống cẩm tú cầu lùn…"*

Tôi đọc xong mà suýt nữa tin luôn. May thay, tôi còn đủ tỉnh táo để nhìn lại tấm ảnh chị Hảo gửi.

Cẩm tú cầu gì mà lá trà mi? Hydrangea gì mà nhị vàng, hoa đơn, mọc giữa những chiếc lá xanh thẫm bóng loáng như thế? Đâu có giống … mâm xôi.

Thế là tôi phải vội vàng đính chính, và hứa với chị:

— Lần này để tôi tra cứu cho đàng hoàng. Không "nhanh nhẩu đoán" nữa!

Đó cũng là một bài học nhỏ của thời đại chúng ta.

Ngày xưa, muốn biết một loài hoa, phải tìm sách, mở tự điển thực vật, hỏi người làm vườn, có khi đi đến tận nơi xem cây.

Ngày nay, chỉ cần gõ vài chữ.

Nhưng cái nguy hiểm là: máy trả lời quá nhanh thường làm ta tưởng rằng mình đã biết quá nhiều.

Một câu trả lời sai, nếu được trình bày bằng giọng điệu quả quyết, rất dễ đánh lừa người đọc.

May mà hoa không biết nói dối.

Chỉ cần nhìn kỹ một chút, ta sẽ biết.

Sau khi tra cứu lại cho cẩn thận, tôi mới biết Pink-A-Boo® mà chị Hảo trồng chính là một giống trà mi mùa thu, có tên thực vật *Camellia sasanqua 'MonDel'.*

Giống này là một "sport"—một biến dị tự nhiên—xuất hiện từ giống trà mi nổi tiếng 'Yuletide'. 'Yuletide' vốn có hoa đỏ rực với nhị vàng, rất quen thuộc trong những khu vườn mùa đông ở California. Giữa những cây 'Yuletide' ấy, tại vườn ươm Monrovia ở Azusa, California, người ta phát hiện một cây biến dị cho hoa màu hồng. Từ đó giống mới được tuyển chọn, nhân giống và đặt tên thương mại là Pink-A-Boo®.

Tên giống 'MonDel' cũng có một câu chuyện nho nhỏ. Theo tư liệu của giới trà mi Nam California, chữ "Mon"

gợi đến Monrovia, còn "Del" được đặt theo tên người con gái của người phát hiện giống cây này. Một đóa hoa, thế là cũng mang theo trong tên mình một mảnh ký ức gia đình.

Pink-A-Boo có hoa *màu hồng tươi*, nhị vàng rực, thường có *bảy cánh*, lớn và nổi bật hơn người cha tinh thần 'Yuletide'. Hoa lại có một mùi thơm nhẹ, điều khiến nó đặc biệt quyến rũ trong số những giống trà mi. Lá xanh đậm, bóng; cây thường xanh, mọc khỏe, có thể dùng làm bụi hoa, hàng rào, cây viền hay trồng trong chậu. Mùa hoa rơi vào khoảng từ cuối thu sang mùa đông. [1]

Tôi đặc biệt thích cái chuyện Pink-A-Boo là *một biến dị của 'Yuletide'.* Cùng một gốc, mà một ngày nào đó, thiên nhiên bỗng làm ra một điều khác.

Yuletide sports into Pink-a-boo

[1] https://www.monrovia.com/pink-a-boo-camellia.html

Từ màu đỏ thành màu hồng.

Không phải lai tạo trong phòng thí nghiệm. Không phải con người ngồi tính toán xem phải pha bao nhiêu phần đỏ với bao nhiêu phần trắng.

Chỉ là một nhánh cây nào đó, vào một lúc nào đó, đã quyết định… khác đi. Hay đúng hơn, thiên nhiên đã khác đi trong nhánh cây ấy. Và người làm vườn tinh mắt đã nhận ra.

Tôi nghĩ, đời người cũng vậy.

Nhiều khi trong cùng một gia đình, cùng một hoàn cảnh, cùng một thế hệ, lại có một người đi theo một con đường hoàn toàn khác. Một người đọc sách, một người trồng cây. Một người đi làm kỹ sư, một người làm thơ. Một người thích ồn ào, một người thích ngồi một mình bên cửa sổ.

Ta thường nghĩ mọi thứ phải giống nhau vì cùng một gốc nhưng thiên nhiên không nghĩ thế. Nó cho phép những "sport" xuất hiện.

Và có khi, chính những khác biệt ấy lại làm khu vườn đẹp hơn.

Nghĩ đến Pink-A-Boo, tôi lại nghĩ đến những người bạn vong niên của mình.

Có lẽ tình bạn cũng giống như hoa.

Không ai biết chính xác nó bắt đầu từ lúc nào.

Tôi quen chị Hảo từ một email chain.

Nếu ngày ấy không có người nhắc đến truyện "Lan Rừng" của Nhất Linh, nếu không có cuộc tranh luận về một loài lan, nếu không có anh Nguyễn Tường Thiết, nếu tôi hồi nhỏ không từng lang thang trong vườn lan của ông dượng ở Đà Lạt… thì có lẽ hôm nay tôi đã không ngồi đây, nhìn ảnh một đóa Pink-A-Boo ở Seattle và viết những dòng này.

Đời sống được dệt bằng những ngẫu nhiên như thế.

Một email.

Một cuốn sách.

Một loài lan.

Một thành phố sương mù.

Một người bạn chưa từng gặp mặt.

Một đóa trà mi màu hồng.

Có những tình bạn bắt đầu bằng những cuộc gặp lớn lao. Có những tình bạn chỉ bắt đầu bằng một câu hỏi rất nhỏ:

— Hoa này là hoa gì?

Rồi từ đó, người ta nói chuyện.

Nói chuyện về hoa.

Rồi nói chuyện về sách.

Rồi nói chuyện về những người quen chung.

Rồi một ngày nào đó, chợt nhận ra mình đã quen nhau từ bao giờ.

Tôi vẫn chưa gặp chị Hảo.

Cái bữa trưa năm nào, với chị Trần Mộng Tú, chị Trùng Dương và chị Bùi Bích Hà, vẫn còn nằm đâu đó trong danh sách những cuộc gặp "để dịp khác" của đời người.

Nhưng tôi không thấy sốt ruột.

Hoa có mùa của hoa.

Bạn bè cũng có mùa của bạn bè.

Có những cuộc gặp phải đợi đúng lúc mới xảy ra.

Biết đâu một ngày nào đó, chị Hảo lại đến Nam California. Hoặc tôi có dịp lên Seattle. Chúng tôi sẽ ngồi xuống, và chắc chắn chuyện đầu tiên sẽ không phải là những chuyện lớn lao của thế giới.

Có thể tôi sẽ hỏi:

— Cây Pink-A-Boo năm nay còn nở đẹp không?

Và chị sẽ cười.

Tôi sẽ nhắc lại vụ search engine từng biến một cây trà mi *Camellia sasanqua 'MonDel'* thành một bụi cẩm tú cầu *Hydrangea*.

Chúng tôi sẽ cười thêm một lần nữa.

Rồi biết đâu, từ Pink-A-Boo lại đi sang Nhất Linh. Từ Nhất Linh sang "Lan Rừng". Từ "Lan Rừng" trở về những giò phong lan Đà Lạt. Từ Đà Lạt lại đi sang một câu thơ nào đó.

Những người yêu hoa và yêu sách thường có cái tật ấy.

Không bao giờ nói hết chuyện.

Một đóa hoa chỉ là cái cớ.

Bây giờ nghĩ lại, tôi thấy cái lỗi "nhanh nhẩu đoán" của mình cũng có ích.

Nếu hôm ấy search engine trả lời đúng ngay từ đầu, có lẽ tôi chỉ gửi cho chị Hảo một dòng ngắn:

— *Pink-A-Boo là Camellia sasanqua 'MonDel'.*

Hết.

Nhưng vì nó trả lời sai, tôi phải tra lại.

Vì tra lại, tôi biết thêm câu chuyện về 'Yuletide'. Biết Pink-A-Boo là một biến dị tự nhiên. Biết nó được tìm thấy ở một vườn ươm tại Azusa, California. Biết một đóa hoa hồng có thể mang trong mình cả một lịch sử

của những người làm vườn. Và rồi, từ một lần sửa sai, tôi lại có thêm một cái cớ để nhớ đến chị Hảo.

Có lẽ đó mới là điều đáng quý.

Trong đời, đôi khi biết mình đã nói sai còn tốt hơn là nói đúng mà chẳng học thêm được điều gì.

Hoa Pink-A-Boo, vì thế, đối với tôi từ nay không chỉ là một giống trà mi màu hồng.

Nó là một đóa hoa ở Seattle.

Là một người bạn vong niên tôi chưa gặp.

Là một chuỗi email về Nhất Linh và hoa lan.

Là vườn lan của ông dượng ở Đà Lạt.

Là những thân lan đen như trà khô nhưng gặp nước sôi lại xanh.

Và cũng là một lời nhắc nhở cho một người vốn đôi khi vẫn còn cái tật "nhanh nhẩu đoản":

Trước khi nói cho người khác biết một điều gì, hãy nhìn kỹ đóa hoa thêm một lần nữa.

Bởi hoa vẫn ở đó.

Lặng lẽ.

Không tranh luận.

Không debate.

Không gửi email phản bác.

Nó chỉ nở.

Và nếu ta chịu khó nhìn cho kỹ, đôi khi chính một đóa hoa có thể dạy ta nhiều điều hơn cả một search engine.